

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ŘÁDNÉ OPRAVNÉ PROSTŘEDKY V TRESTNÍM
ŘÍZENÍ**

Autor práce: Jana Hynková
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Jana HYNKOVÁ

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: **Řádné opravné prostředky v trestním řízení**

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: **Regular Remedies in Criminal Proceedings**

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

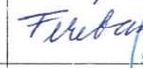

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): duben 2021

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce bude výstup v podobě jednoznačného stanovení podmínek pro uplatnění jednotlivých řádných opravných prostředků, a to především s důrazem na stížnost, jakožto nejčastěji v praxi uplatňovaného řádného opravného prostředku. Vedlejším cílem práce bude vzájemná komparace české trestněprávní úpravy týkající se řádných opravných prostředků s odpovídající právní úpravou ve vybrané zemi EU spočívající v prezentaci jednotlivých odlišností těchto úprav a příp. konstrukci úvah *de lege ferenda*. In eventum bude prostřednictvím vybrané kazuistiky demonstrován postup při uplatnění některého z řádných opravných prostředků.

Student: Jana Hynková	19.4.2021	Hynková
Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.	15.5.2021	

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	17.5.2021	
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	21.5.21	
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	24.5.2021	

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

HYNKOVÁ, J. *Řádné opravné prostředky v trestním řízení: bakalářská práce.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2022. 56 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: odpor, odvolání, řádné opravné prostředky, stížnost, trestní řízení.

Bakalářská práce se zaměřuje na jednotlivé řádné opravné prostředky v českém trestním řízení.

Teoretická část této práce v úvodu pojednává o trestním řízení se zaměřením na jeho jednotlivá stadia. Následně je v práci blíže ozřejmáno opravné řízení jako celek, s důrazem kladeným na jeho jednotlivé principy, uplatňované v do jisté míry ve všech opravných prostředcích českého trestního řízení.

V praktické části práce budou analyzovány řádné opravné prostředky ve Slovenské a Rakouské republice, pro vytvoření představy a rozšíření povědomí o trestní úpravě v oblasti opravných prostředků zemí geograficky nejbližších České republice.

ABSTRACT

HYNKOVÁ, J. *Regular Remedies in Criminal Proceedings: Bachelor Thesis*.
České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2022. 56 p.
Supervisor: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Key words: resistance, appeal, regular remedies, complaint, criminal proceedings.

The bachelor thesis focuses on individual regular remedies in Czech criminal proceedings.

The theoretical part of this work in the introduction deals with criminal proceedings with a focus on its various stages. Subsequently, the work clarifies the appeal proceedings as a whole, with emphasis on its individual principles, applied to some extent in all remedies of Czech criminal proceedings.

In the practical part of the work will be analyzed regular remedies in the Slovak and Austrian Republics, to create an idea and increase awareness of criminal law in the field of remedies in countries geographically closest to the Czech Republic.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 CHARAKTERISTIKA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ.....	12
3 STADIA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ.....	13
3.1 Přípravné řízení	13
3.2 Předběžné projednání obžaloby.....	15
3.3 Hlavní líčení	15
3.4 Opravné řízení	16
3.5 Řízení vykonávací	17
4 OPRAVNÉ ŘÍZENÍ S DŮRAZEM NA JEHO PRINCIPY	18
4.1 Podstata a účel opravného řízení	19
4.2 Principy opravného řízení	20
4.2.1 Revizní princip.....	20
4.2.2 Apelační princip.....	21
4.2.3 Kasační princip.....	22
4.2.4 Devolutivní účinek.....	23
4.2.5 Suspenzivní účinek.....	23
4.2.6 Princip beneficium cohaesionis.....	24
4.2.7 Zákaz reformationis in peius.....	24
5 VÝVOJ OPRAVNÉHO ŘÍZENÍ NA ÚZEMÍ ČR	26
5.1 Vývoj v letech 1850 až 1873	26
5.2 Protektorát Čechy a Morava.....	27
5.3 Vývoj v letech 1950 až 1962.....	28
5.4 Vývoj v letech 1973 až do současnosti	28
6 ŘÁDNÉ OPRAVNÉ PROSTŘEDKY	30
6.1 Odvolání	31
6.1.1 Osoby oprávněné podat odvolání.....	32

6.1.2	Procesní stránka odvolání	33
6.2	Stížnost	37
6.2.1	Stížnost proti usnesení policejního orgánu	38
6.2.1	Stížnost proti usnesení soudu a státního zástupce.....	39
6.2.2	Osoby oprávněné podat stížnost	40
6.3	Odpor	41
7	KOMPARACE SE SLOVENSKOU A RAKOUSKOU TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVOU	44
7.1	Slovenská trestněprávní úprava.....	44
7.1.1	Úprava řádných opravných prostředků na Slovensku.....	44
7.2	Rakouská trestněprávní úprava.....	47
7.2.1	Úprava řádných opravných prostředků v Rakousku	48
7.3	Shrnutí	49
	Závěr	51
	Seznam použitých zdrojů	53
	Seznam tabulek a grafů	56

Úvod

Bakalářská práce na téma řádné opravné prostředky v trestním řízení pojednává zejména o zákonných náležitostech, které musí tyto opravné prostředky splňovat, kdo je může podat, a za jakých podmínek. Součástí práce je i rozpracování klíčových principů opravného řízení.

Opravné prostředky a řízení o nich představuje problematiku s širokým dosahem. Orgány činné v trestním řízení se při své rozhodovací činnosti mohou dopustit pochybení, a řádné opravné prostředky jsou zákonným způsobem, jak se lze domoci spravedlnosti.

Toto téma práce si autorka vybrala hned ze dvou důvodů. Prvním z nich je, že by se v budoucnu chtěla této problematice profesně blíže věnovat, a druhým důvodem je osobní potřeba dobré orientace v oblasti použití zákonných prostředků, jimiž se lze účinně dopomoci svých práv.

Počátek práce pojednává o trestním řízení jako takovém, neboť pochopení struktury trestního řízení je klíčové z pohledu funkce a začlenění opravného řízení. Druhá kapitola práce je pak již věnována stručné charakteristice jednotlivých stadií trestního řízení, mezi tyto patří přípravné řízení, jehož jednou z forem je zkrácené přípravné řízení, nepovinné stadium předběžného projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení a řízení vykonávací. V navazující kapitole je již poskytnut detailní popis opravného řízení, a to především s důrazem na princip vysvětlení podstaty opravného řízení.

Kapitola pátá je věnována exkurzu do historického vývoje řádných opravných prostředků na území České republiky. Je zde nastíněno, jak se opravné prostředky vyvíjely, a to od počátku jejich dělení na řádné a mimořádné, k čemuž došlo v roce 1850 v prozatímním řádu trestním vydaným Františkem Josefem I., přes jejich právní úpravu v protektorátu Čechy a Morava, až do jejich aktuálního zákonného znění.

Těžištěm práce je podrobná analýza zákonných podmínek aplikace řádných opravných prostředků, mezi které patří popis obsahových náležitostí, uvedení lhůt pro jejich podání a výčet oprávněných osob, jež mohou jednotlivé opravné prostředky podat apod. V závěru této kapitoly je uvedena přehledná komparační tabulka zahrnující všechny řádné opravné prostředky České republiky, s upozorněním na jejich odlišná specifika.

Závěrečná část práce je věnována vzájemnému porovnání aspektů trestně právní úpravy řádných opravných prostředků ve Slovenské a Rakouské republice vůči české trestněprávní úpravě. Slovenská trestně právní úprava se od české nijak zásadně neliší, druhy opravných prostředků jsou stejné, rozdíl je patrný pouze v délce lhůt pro jejich podání. Rakousko rozlišuje dva řádné opravné prostředky, jsou jimi odvolání a zmateční stížnost. Zmateční stížnost je stejně jako odvolání řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí soudu prvního stupně, podávána též ve lhůtě 3 dnů.

Při tvorbě této práce využila autorka jako primární zdroj informací zejména zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), spolu s odbornou literaturou a právními předpisy uvedenými v seznamu literatury.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Opravné prostředky jsou využívány k zajištění zákonnosti postupu orgánů činných v trestním řízení a finálního rozhodnutí trestního řízení. Jejich smyslem je, aby bylo rozhodnutí vydané soudem věcně správné a v souladu se zákonem, stejně jako trestní řízení, které mu předcházelo.

Hlavním cílem bakalářské práce bude výstup v podobě jednoznačného stanovení podmínek pro uplatnění jednotlivých řádných opravných prostředků, a to především s důrazem na stížnost, jakožto nejčastěji v praxi uplatňovaného řádného opravného prostředku. Vedlejším cílem práce bude vzájemná komparace české trestněprávní úpravy týkající se řádných opravných prostředků s odpovídající právní úpravou ve Slovenské a Rakouské republice.

Autorka práce provede nejprve stručnou charakteristiku jednotlivých stadií trestního řízení s následným bližším zaměřením na řízení opravné. Poté se bude zabývat vývojem trestněprávní úpravy opravného řízení na území ČR, až po jeho současnou aktuální podobu. V této souvislosti budou představeny též jednotlivé řádné opravné prostředky, včetně bližšího rozpracování zákonných podmínek jejich využití.

Těžištěm práce bude charakteristika jednotlivých principů opravného řízení, které se v určité míře projevují u všech opravných prostředků.

Autorka se ve své práci, v souladu s jejím názvem, blíže zaměří na jednotlivé řádné opravné prostředky. V této souvislosti budou představeny jejich jednotlivá specifika, a to včetně konkrétního postupu jejich uplatnění.

V rámci praktické části práce dojde především za využití zejména komparativní metody k vzájemnému porovnání české trestněprávní úpravy týkající se řádných opravných prostředků s odpovídající právní úpravou slovenskou a rakouskou.

Cílů bude dosaženo pomocí obsahové analýzy odborné literatury a komparací trestněprávní úpravy ve vybraných zemích.

2 CHARAKTERISTIKA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Trestní řízení jako takové je charakterizováno v rámci trestního řádu. V ustanovení §1 odst. 1 trestního řádu je uvedeno: „*Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.*“¹

Samotné trestní řízení však může být definováno mnoha různými způsoby, například Nejvyšší státní zastupitelství charakterizuje trestní řízení následovně: „*Trestní řízení je zákonem (trestním řádem) upravený postup orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů podílejících se na tomto postupu. Jeho úkolem je zjistit, zda se trestný čin stal, zjistit jeho pachatele a uložit mu trest nebo ochranné opatření, zajistit jeho výkon a rozhodnout o nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem. Úkolem trestního řízení je též zajistit, aby nikdo nevinný nebyl trestně stíhán, či dokonce odsouzen.*“²

Předmětem trestního řízení je zjišťování konkrétních skutečností vedoucích k odhalení a usvědčení pachatele, rozhodnutí o něm, a následný pravomocný výkon tohoto rozhodnutí. Jde o určitý skutek, z něhož je obviněna určitá osoba.³

Trestní řízení, které je předmětem trestního práva procesního, je v první řadě vnímáno jako prostředek realizace trestního práva hmotného. Pro doplnění definice trestního řízení, podané jak trestním řádem, tak Nejvyšším státním zastupitelstvím, je ještě potřeba uvést následující: „*Přitom je třeba mít na zřeteli, že na jedné straně trestní řízení poskytuje prostředky realizace trestního práva hmotného, které by bylo nepoužitelné bez procesního práva, ale na druhé straně je to také druh politické, právní a morální filozofie, neboť se pokouší ospravedlnit použití donucující pravomoci státu proti svobodným a autonomním jednotlivcům.*“⁴

¹ ČESKO (ČESKOSLOVENSKO) Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řádu. In: *Zákony pro lidi. cz* [online] Dostupný také z WWW. <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.

² *Nejvyšší státní zastupitelství* [online] 2021. Dostupné z WWW. <<https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/co-je-to-trestni-rizeni/>>.

³ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008. s. 15

⁴ ŠÁMAL, P., *Trestní řád – komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 4

3 STADIA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

V této kapitole budou stručně charakterizována jednotlivá stadia, ze kterých trestní řízení sestává. V níže uvedených úsecích trestního řízení plní orgány činné v trestním řízení, popřípadě i jiné subjekty trestního řízení, své zákonem stanovené úkoly.

Trestní řízení lze rozčlenit na tato stadia:

1. **přípravné řízení,**
2. **předběžné projednání obžaloby,**
3. **hlavní líčení,**
4. **opravné řízení (řádné a mimořádné),**
5. **vykonávací řízení.**

3.1 Přípravné řízení

Přípravné řízení představuje první fázi trestního řízení a jeho zákonné vymezení je obsaženo v §12 odst. 10 trestního řádu.

Přípravným řízením se podle trestního řádu rozumí úsek, od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které trestnímu řízení bezprostředně předcházejí. V případě, že tyto úkony nebyly provedeny, pak se „přípravným řízením“ rozumí úsek od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před předáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení (jedná se např. o objasňování a prověřování skutečností, nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a vyšetřování).⁵

Jednotlivé úkony jsou v rámci přípravného řízení vykonávány v první řadě policejním orgánem, na jehož činnost dohlíží státní zástupce. Státní zástupce je zodpovědný za dodržování zákonnosti policejního orgánu, a v neposlední řadě i za podání

⁵ ČESKO (ČESKOSLOVENSKO) Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řádu. In: *Zákony pro lidi. cz* [online] Dostupný také z WWW. <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.

obžaloby soudu. Přípravné řízení probíhá standardně v neveřejné formě, a převážně písemně.

V rámci samotného přípravného řízení lze dále rozlišovat dvě dílčí fáze, a to fázi prověřování, a fázi vyšetřování. Účelem fáze prověřování, která je také označována jako postup před zahájením trestního stíhání, je zjistit, zda byl konkrétní trestný čin vůbec spáchán, a kdo je jeho možným pachatelem. Fáze prověřování je zahájena sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 trestního řádu, nebo provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů, které předchází sepsání výše uvedeného záznamu (jedná se např. o ohledání místa činu nebo zadržení podezřelého na místě činu).

Tato část řízení je ukončena odevzdáním věci jinému orgánu (§ 159 odst. 1 písm. a), b) trestního řádu), odložením věci (§ 159a odst. 1-5 trestního řádu) nebo rozhodnutím o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 trestního řádu). Pokud je trestní stíhání zahájeno, je tím současně započato vyšetřování. Vyšetřováním je označován *„úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu“*.⁶

Vyšetřování končí návrhem na podání obžaloby (§ 166 odst. 3 trestního řádu) či návrhem na jiné rozhodnutí státního zástupce- postoupení věci (§ 171 trestního řádu), zastavení trestního stíhání (§ 172 trestního řádu), přerušování trestního stíhání (§ 173 trestního řádu), podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 a násl. trestního řádu), narovnání (§309 a násl. trestního řádu), sjednání dohody o vině a trestu (§ 175a trestního řádu), odstoupení od trestního stíhání mladistvého (§ 70 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže).

Pro úplnost považuje autorka za důležité doplnit, že jednou z forem přípravného řízení je zkrácené přípravné řízení, ve kterém však fáze vyšetřování není uskutečňována, a trestní stíhání je zahájeno až podáním návrhu na potrestání, o němž je rozhodováno ve zkráceném přípravném řízení před samosoudcem.

⁶ ČESKO (ČESKOSLOVENSKO) Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řádu. In: *Zákony pro lidi*. cz [online] Dostupný také z WWW. <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.

3.2 Předběžné projednání obžaloby

Předběžné projednání obžaloby představuje druhé stadium trestního řízení. Aby mohlo být k tomuto stadiu přistoupeno, musí být státním zástupcem podána obžaloba. Uvedené stadium trestního řízení není obligatorní.

Účelem předběžného projednání obžaloby je zejména její přezkoumání, zda pro další řízení poskytuje spolehlivý podklad. Jedná se zejména o prověření příslušnosti soudu k projednání věci, zda v přípravném řízení nedošlo k závažným procesním vadám, které nelze napravit v řízení před soudem, a zda byly v přípravném řízení objasněny základní skutečnosti, bez kterých není možno hlavní líčení provést a rozhodnout v něm.⁷ Tyto jednotlivé kroky mají vést především k tomu, aby se zabránilo bezdůvodnému postavení obžalovaného před soud.

Podanou obžalobu přezkoumává předseda senátu a podle jejího obsahu a obsahu spisu následně posoudí, zda je jí nutno předběžně projednat v zasedání senátu, anebo zda o ní smí nařídit hlavní líčení. Jednotlivé důvody, proč může být vykonáno předběžné projednání obžaloby, jsou uvedeny v §186 trestního řádu. „*Při předběžném projednávání obžaloby soud (tj. senát) vždy přezkoumá celou obžalobu, tedy všechny žalované skutky všech obviněných, bez ohledu na to, jestli se důvod pro nařízení předběžného projednání obžaloby týká jen některé její části.*“⁸

3.3 Hlavní líčení

Hlavní líčení představuje ústřední stadium trestního řízení, neboť právě během něho je rozhodováno o vině a trestu.

„*Trestní stíhání před soudem se koná jen na podkladě obžaloby nebo návrhu na potrestání, které podává a před soudem zastupuje státní zástupce, nebo na podkladě návrhu na schválení dohody o vině a trestu, který podává státní zástupce.*“⁹ Po podání obžaloby postupuje soud z povinnosti úřední tak, aby v souladu se zákonem směřovalo řízení k vyřízení věci meritorním rozhodnutím. Body uvedené v obžalobě společně

⁷ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 448

⁸ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd., Praha: Leges, 2018. s. 561.

⁹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vyd., Praha: Leges, 2016. s. 897.

s provedeným dokazováním v hlavním líčení fungují poté jako podklady pro vydání rozhodnutí.¹⁰

Hlavní líčení je konáno zásadně ve veřejné formě, ovšem může se stát, že soud přistoupí k institutu vyloučení veřejnosti, pokud by projednání věci za přítomnosti veřejnosti mohlo ohrozit utajované informace chráněné zvláštním zákonem, mravnost nebo nerušený průběh jednání. Veřejnost může být vyloučena i z důvodu bezpečnostních. Pro vyloučení veřejnosti se může soud rozhodnout po celou dobu hlavního líčení nebo pouze pro její konkrétní část.

Konkrétní způsoby, jakými může soud v hlavním líčení rozhodnout, jsou uvedeny v §220 až 230 trestního řádu. Nejdůležitější formu rozhodnutí v tomto stadiu řízení představuje rozsudek. Rozsudkem je řízení v prvním stupni meritorně ukončeno, a je jím rozhodováno o vině a trestu. Pravomocným rozsudkem může soud obžalovaného buď uznat vinným a uložit mu trest, nebo obžalovaného zprostit obžaloby.

3.4 Opravné řízení

Opravné řízení má za úkol nápravu nesprávných a nezákonných rozhodnutí. Jeho cílem je pomocí opravných prostředků přezkoumat předchozí rozhodnutí orgánu prvního stupně. Zvláštním úkolem opravného řízení je zvýšení záruk, že rozhodování orgánů činných v trestním řízení bude plně v souladu s požadavky zákonnosti. Hlavním účelem opravného řízení je náprava konkrétně daného nesprávného rozhodnutí v zájmu účastníků řízení.

Opravné řízení je fakultativním stadiem trestního řízení, neboť je konáno pouze na základě podání opravného prostředku. Toto řízení je zahajováno podáním opravného prostředku osobou oprávněnou, která se domáhá přezkoumání rozhodnutí soudu, státního zástupce nebo policejního orgánu. Důvody podání takového opravného prostředku musí být uvedeny v zákoně.

Opravnému řízení se bude autorka podrobněji věnovat v dalších kapitolách práce.

¹⁰ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 366.

3.5 Řízení vykonávací

„Právní mocí odsuzujícího rozsudku se řízení dostává do posledního stadia – vykonávacího řízení. Rozhodnutí vykonává, případně jeho výkon nařizuje ten orgán, který rozhodnutí učinil a vydal.“¹¹

Vykonávací řízení představuje relativně samostatně stojící stadium trestního řízení, které navazuje na předchozí stadia, a to v případě, že v předcházejících stadiích vydaly orgány činné v trestním řízení rozhodnutí, jejichž obsah je potřeba vykonat. Jinými slovy *„účelem vykonávacího řízení je uskutečnit obsah rozhodnutí vydaného orgány činnými v trestním řízení“*.¹²

Vykonávací řízení není stadiem obligatorním, jelikož orgány činné v trestním řízení vydávají řadu rozhodnutí, jejichž obsah není třeba vykonávat žádným zvláštním postupem; jedná se např. o usnesení o zastavení trestního stíhání, pokud na ně nenavazuje žádný další postup např. v podobě propuštění obviněného z vazby.¹³

¹¹ Nejvyšší státní zastupitelství [online] 2021. Dostupné z WWW. <<https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/stadia-trestniho-rizeni/>>.

¹² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd., Praha: Leges, 2018. s. 763.

¹³ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7 vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 817.

4 OPRAVNÉ ŘÍZENÍ S DŮRAZEM NA JEHO PRINCIPY

„Právní úprava opravných prostředků, která poskytuje stranám široké možnosti podávat opravné prostředky, se zásadně změnila novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb.“¹⁴

U opravných prostředků jsou rozlišovány dvě základní skupiny, a to konkrétně **opravné prostředky řádné**, a **opravné prostředky mimořádné**. Tyto skupiny se od sebe odlišují různými atributy, z nichž nejdůležitější je kritérium nabytí právní moci. Právní moc představuje vlastnost každého rozhodnutí, která spočívá především v jeho definitivnosti, závaznosti a neměnitelnosti. Právní moc může být definována jako *„určitá vlastnost soudního rozhodnutí, která spočívá v tom, že má závazné účinky na právní vztahy, o nichž se toto rozhodnutí vyslovuje. Cílem tohoto institutu je v souladu s požadavkem právní jistoty nastolit ohledně upravovaných právních vztahů stav, který je závazný a nezměnitelný“¹⁵*.

Všeobecně jsou rozeznávány dva druhy právní moci – právní moc formální a materiální. Vlastnosti mající vztah k řízení jsou označovány jako formální právní moc. Tato právní moc znamená, že dané rozhodnutí je rozhodnutím konečným, a nelze jej tedy napadnout žádným řádným opravným prostředkem. Na druhé straně vlastnosti, které se týkají předmětu řízení, jsou označovány jako materiální právní moc. Tuto moc lze dále dělit na závaznost a nezměnitelnost.¹⁶

Nezměnitelné rozhodnutí je takové rozhodnutí, ve kterém již nelze dále jednat, a nelze proti němu podat žádný opravný prostředek. Nastává zde překážka věci rozhoduté, tzv. *res iudicata*. Závaznost znamená, že rozhodnutí je již plně schopno samostatně působit, a osoby, kterých se rozhodnutí týká, se podle něho musejí řídit. Opravný prostředek řádný lze tedy podat pouze vůči rozhodnutí, které doposud nenabylo právní moci.

¹⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013. s. 782.

¹⁵ *Epravo* [online]. 20. 04. 2001. [cit. 2022-01-27]. Dostupné z WWW. <<https://www.epravo.cz/top/prakticke-rady/otazky-a-odpovedi/pravni-moc-a-vykonatelnost-5945.html>>.

¹⁶ *Iurium wiki* [online]. PLŠEK, M., 08. 04. 2020. [cit. 2022-01-27]. Dostupné z WWW. <https://wiki.iurium.cz/w/Pr%C3%A1vn%C3%AD_moc>.

Do řádných opravných prostředků se řadí:

- a) **Odvolání.**
- b) **Stížnost.**
- c) **Odpor.**

Do mimořádných opravných prostředků náleží:

- a) **Dovolání.**
- b) **Stížnost pro porušení zákona.**
- c) **Obnova řízení.**

Obě skupiny opravných prostředků se od sebe navzájem v mnohých záležitostech odlišují. Rozdíly jsou nejvíce patrné v orgánech, které o nich rozhodují, v rozsahu přezkoumávání původního rozhodnutí na podkladě podaného opravného prostředku, v možnostech přezkumného orgánu provádět vlastní dokazování nebo ve způsobu rozhodnutí a dalších.

K zahájení každého opravného řízení je potřeba, aby byl podán opravný prostředek. Podání opravného prostředku musí splňovat náležitosti stanovené a uvedené zákonem. Jedná se např. o předepsaný způsob podání, dodržení lhůty pro podání, přípustnost takového podání, podání oprávněnou osobou a jiné.

4.1 Podstata a účel opravného řízení

Trestní řízení představuje proces sestávající z několika stádií, které na sebe navzájem navazují, a které jsou upraveny trestním řádem. Velmi často se stává, že rozhodnutí vydané v prvním stupni není zcela vyhovující pro všechny strany, které se konkrétního řízení účastní, neboť zejména v řízení před soudem se spolu setkávají protichůdné zájmy stran.¹⁷ Z toho důvodu je smyslem opravného řízení zvýšit záruky v tom směru, aby pokud možno každé rozhodnutí bylo v souladu s požadavky zákonnosti a spravedlnosti.¹⁸

Podstata opravného řízení spočívá v tom, že zpravidla orgán vyššího stupně, který má k tomu kvalifikační předpoklady (zkušenější a specializovanější osoby, více

¹⁷ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. s. 571.

¹⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013. s. 779.

profesionálních soudců v porotě aj.), přezkoumá na základě podaného opravného prostředku zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí orgánu nižšího stupně. Následně je přezkoumávána i správnost postupu řízení, které předcházelo rozhodnutí, proti němuž je podán opravný prostředek. Výsledkem takového přezkoumání je buď potvrzení napadeného rozhodnutí jako bezvadného, nebo pokud jsou zjištěny vady, pak jeho zrušení a nahrazení rozhodnutím novým, či jeho jiná obměna. To vykonává orgán, který rozhoduje o opravném prostředku nebo orgán nižšího stupně, kterému je věc vrácena k projednání a rozhodnutí.¹⁹

Opravné řízení není povinným stadiem každého trestního řízení. Je vykonáváno pouze na základě podání opravného prostředku stranou, která je k podání takového opravného prostředku oprávněna. Opravné řízení není nikdy zahajováno z moci úřední, ani v případech, kdy by soud sám zjistil, že rozhodnutí, které vydal, je vadné.

4.2 Principy opravného řízení

Opravné řízení představuje součást trestního řízení, proto se i v jeho průběhu uplatňují obecné procesní zásady, a to v upravené podobě takovým způsobem, aby mohla být naplněna funkce opravného řízení.²⁰ V případě opravného řízení je do jisté míry uplatňována zásada oficiality, zajištění práva na obhajobu, presumpce nevinu, zásada veřejnosti a ústnosti a bezprostřednosti.

V rámci opravného řízení jsou kromě obecných principů uplatňovány také principy specifické, na jejichž dodržování je postaven celý systém opravných prostředků. Specifickými principy trestního řízení jsou: revizní, apelační a kasační princip, devolutivní a suspenzivní účinek, princip *beneficium cohaesionis* a princip *zákazu reformationis in peius*.

4.2.1 Revizní princip

Revizní princip se v opravném řízení vztahuje k rozsahu, v jakém je přezkoumáváno původní rozhodnutí orgánu nižšího stupně.²¹

¹⁹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 584.

²⁰ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. s. 578.

²¹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. s. 579.

V tomto principu jsou rozeznávány dvě základní formy, (a) revizní princip (úplný, omezený) a (b) princip vymezeného přezkoumání. „V rámci úplného revizního principu se na základě podání opravného prostředku přezkoumává správnost všech výroků napadeného rozhodnutí, tj. zda rozhodnutí neobsahuje věcné či právní chyby či zda určitý výrok nechybí, jakož se přezkoumává i celé řízení předcházející vydání napadeného rozhodnutí, a to bez ohledu na to, jaké vady byly v opravném prostředku napadenému rozhodnutí vytýkány. Omezený revizní princip znamená, že nadřízený orgán v rámci rozhodnutí povinně přezkoumává jen výroky vztahující se k osobě, ohledně níž byl opravný prostředek podán.“²²

Omezený revizní princip je uplatňován zejména při rozhodování o stížnosti podle §147 trestního řádu. Z principu vymezeného přezkoumání vyplývá, že se rozhodnutí přezkoumává pouze v rozsahu, a z důvodů uvedených v podaném opravném prostředku nebo výslovně vyjmenovaných zákonem.²³

Odpor proti trestnímu příkazu je druhem opravného prostředku, jehož podáním je na základě §314g odst. 2 trestního řádu, trestní příkaz zrušen, a to, aniž by napadené rozhodnutí bylo přezkoumáváno. Z toho důvodu u tohoto opravného prostředku stanovení rozsahu přezkoumání nepřipadá v úvahu. Odpor navíc nemusí být ani odůvodněn.²⁴

4.2.2 Apelační princip

Podstatou apelačního neboli reformativního principu je, že orgán, který provádí přezkumné řízení, je oprávněn sám provádět dokazování, a měnit tak rozsah zjištění skutkového stavu, přičemž sám odstraní vady tím, že přezkoumávané rozhodnutí zruší, a nahradí jej rozhodnutím vlastním.²⁵

Tento princip je charakterizován především možností napadat jak skutkové, tak i právní vady rozhodnutí, dále pak možností měnit skutkový stav, který zjistil soud prvního stupně na základě vlastního dokazování v přezkumném řízení. Výhodou je hospodárnost

²² NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 377–378.

²³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 785.

²⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 786.

²⁵ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 378.

a rychlost řízení, jelikož je jím bráněno opakovanému rušení postupně vydávaných rozhodnutí. Na druhou stranu zde ovšem existuje riziko, že při přezkumném řízení může dojít k zásadním změnám ve zjištění skutkového stavu, které poté nebude možno přezkoumat řádným opravným prostředkem.²⁶

V současné době je opravné řízení postaveno na kombinaci principu kasačního s principem apelačním.

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. byly výrazně posíleny apelační prvky u odvolání. Odvolací soud je na základě nové úpravy oprávněn zpravidla sám napravit vadné rozhodnutí tím, že po jeho zrušení o něm sám opět rozhodne (tzv. rozhodne ve věci samé). Současně se ale může v podstatné míře odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně, zejména pokud byly v odvolacím řízení provedeny znovu některé důkazy, podstatné pro jeho skutkové zjištění. Pouze v případech, kdy vady nelze odstranit ve veřejném zasedání, je odvolací soud oprávněn vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Z tohoto důvodu se nyní u odvolání uplatňuje zásadně apelační princip doplněný principem kasačním.²⁷

4.2.3 Kasační princip

Podstatou kasačního neboli zrušovacího principu je, že nadřízený orgán po náležitém zjištění vad přezkoumávané rozhodnutí zruší, a vrátí věc zpět prvoinstančnímu orgánu k novému projednání a rozhodnutí. Pro tento princip je typické, že skutkový stav zjištěný orgánem prvního stupně, je pro odvolací soud závazný, a ve své podstatě i nedotknutelný. Uplatnění tohoto principu znamená vyzdvižení zásady, že těžiště trestního procesu je v řízení před orgánem prvního stupně, kde jsou právě i v nejširší míře uplatňovány základní zásady trestního řízení. Zároveň ale nezbavuje oprávněné osoby možnosti podat nový opravný prostředek, jestliže s novým rozhodnutím opět nesouhlasí.²⁸ Tímto je ale trestní řízení prodlužováno, a takovýto postup je v rozporu se zásadou hospodárnosti trestního řízení. Zejména pokud je prvostupňové rozhodnutí rušeno opakovaně.

²⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013. s. 786.

²⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013. s. 787.

²⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013. s. 787.

4.2.4 Devolutivní účinek

Charakteristickým rysem je v tomto případě skutečnost, zda se „rozhodnutí o opravném prostředku přenáší na jiný orgán, než který vydal v původním řízení rozhodnutí napadené opravným prostředkem, tj. zpravidla na orgán vyššího stupně, anebo zda o opravném prostředku rozhoduje též orgán, jenž vydal napadené rozhodnutí“²⁹.

Díky devolutivnímu účinku je možno kvalitněji a samostatněji přezkoumávat napadené rozhodnutí. Tímto účinkem disponují zpravidla řádné opravné prostředky (odvolání §252 a stížnost §147). Devolutivní účinek nemá odpor, vzhledem k tomu, že po něm následuje běžné projednání věci soudem prvního stupně.

Výjimku činí tzv. autoremedura neboli samooprava, která představuje zvláštní způsob vyřízení opravného prostředku tím, že orgán, proti jehož rozhodnutí opravný prostředek směřuje, sám z jeho podnětu přezkoumá napadené rozhodnutí a napraví jeho vady, přičemž je v plné míře vyhověno opravnému prostředku, který byl podán.³⁰ Takovéto rozhodnutí je považováno za rozhodnutí prvoinstanční, proti kterému je možno uplatnit opravný prostředek.

4.2.5 Suspenzivní účinek

Suspenzivní (odkladný) účinek způsobuje odložení výkonu rozhodnutí, které je opravným prostředkem napadeno zpravidla do té doby, než bude meritorně rozhodnuto o konkrétním opravném prostředku. Tento účinek je často přiznáván opravnému prostředku tehdy, jestliže by byl výkonem rozhodnutí zmařen účel opravného prostředku, nebo pokud by nepřiznání tohoto účinku znamenalo pro osoby, jichž se rozhodnutí týká, neodčinitelnou újmu.³¹ Se suspenzivním účinkem je možné se setkat u odvolání a u stížnosti, ovšem stížnost má odkladný účinek pouze tam, kde to výslovně stanoví trestní řád.

²⁹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 581.

³⁰ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 582.

³¹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 582

4.2.6 Princip beneficium cohaesionis

Princip **beneficium cohaesionis** (dobrodiní záležející v souvislosti) se zakládá na tom, že napadené rozhodnutí lze změnit i ve prospěch osoby, která sice opravný prostředek nepodala, ale jeho kladné vyřízení by bylo ku prospěchu i této osobě. V ustanovení §261 trestního řádu je vymezen tento princip následovně: „*prospívá-li důvod, z něhož rozhodl odvolací soud ve prospěch některého obžalovaného, také dalšímu spoluobžalovanému nebo zúčastněné osobě, rozhodne odvolací soud vždy též v jejich prospěch. Stejně rozhodne ve prospěch obžalovaného, kterému prospívá důvod, z něhož rozhodl ve prospěch zúčastněné osoby*“³².

4.2.7 Zákaz reformationis in peius

Zákaz reformationis in peius (zákaz změny k horšímu) je princip, který nedovoluje zhoršení postavení osoby, která opravný prostředek podala, nebo v jejíž prospěch byl opravný prostředek podán oprávněnou osobou, a to jak přímo v rámci opravného řízení, tak i v následujícím řízení po zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení celé věci k novému projednání. Tento princip však může být uplatněn pouze tehdy, pokud je opravný prostředek podán výlučně ve prospěch této osoby. Z toho vyplývá, že pokud je opravný prostředek podán pouze v neprospěch dotyčné osoby, princip zákazu reformationis in peius neplatí. To stejné se týká i případu, že se ve věci odvolá i státní zástupce. Shodně je tomu i v případě, kdy je opravný prostředek podán současně jak ve prospěch, tak i v neprospěch obviněného.³³

Tento princip se vztahuje především k osobě obviněného (obžalovaného), což vyplývá i z §259 odst. 4 a §264 odst. 2 trestního řádu, která se týkají odvolání, dále §265s odst. 2 trestního řádu vztahujícího se k dovolání, a §273 v případě stížnosti pro porušení zákona. U obnovy řízení platí pouze omezený zákaz reformationis in peius vztahující se pouze k výroku o trestu, což znamená, že v obnoveném řízení je možno obžalovaného uznat vinným i v případě těžšího trestného činu, ale nemůže mu být již uložen přísnější trest. U stížnosti je zákaz reformationis in peius upraven jinak, neboť se nevztahuje jen na obviněného, ale zahrnuje všechny osoby, kterých se stížnost týká,

³² ČESKO (ČESKOSLOVENSKO) Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řádu. In: *Zákony pro lidi. cz* [online] Dostupný také z WWW. <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.

³³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013. s. 789–790.

sledující výhradně jejich prospěch (včetně stížnosti státního zástupce), a to bez omezení, protože nepřipouští žádnou změnu v neprospěch takové osoby.³⁴

Princip zákazu reformationis in peius tkví především v tom, že prostřednictvím něj mohou být nesprávná rozhodnutí obviněnou osobou, a v jeho prospěch oprávněnými osobami, napadána, a nadále přezkoumávána příslušným orgánem vyššího stupně, aniž by se obžalovaný jedinec musel obávat rizika zhoršení své situace nebo situace té osoby, v jejíž prospěch byl opravný prostředek podán.³⁵

³⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013. s. 790.

³⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013. s. 790.

5 VÝVOJ OPRAVNÉHO ŘÍZENÍ NA ÚZEMÍ ČR

Následující kapitola bude pojednávat o vývoji opravných prostředků v trestním řízení. Ve starověku a období feudalismu nebyly opravné prostředky rozlišovány na řádné a mimořádné, jelikož ani samotné trestní řízení nebylo odlišováno od klasického řízení civilního.

Bod zlomu nastal až v roce 1850, kdy byl vydán **prozatímní řád trestní** císařem Františkem Josefem I., který se již opravnými prostředky zabýval.³⁶

5.1 Vývoj v letech 1850 až 1873

Trestní řád pocházející z roku 1850 se v oddílu šestnáct již blíže věnuje opravným prostředkům, a začíná je rozlišovat na opravné prostředky řádné (odvolání a zmateční stížnost) a mimořádné (obnova řízení), na základě toho, proti jakému rozhodnutí směřovaly.

Prostřednictvím odvolání mohl být napaden pouze výrok o trestu a nároky soukromoprávní, popř. některé vedlejší výroky. Odvolací soud mohl buď odvolání zamítnout, nebo rozsudek zrušit a znovu sám rozhodnout, přičemž byl ale vázán skutkovým zjištěním i právní kvalifikací učiněnou soudem 1. stupně. Toto opravné řízení bylo neveřejné, písemné, a bylo vedeno bez přítomnosti stran. V řízení přestupkovém mělo však odvolání, jak materiální, tak i formální povahu, což v praxi znamenalo, že mohlo napadat jak formální nedostatky, tak i skutková zjištění, a bylo možno se dovolat i nových zjištění a důkazů. Takovéto řízení se potom dělilo na neveřejné, s účastí státního zástupce, a po zjištění důvodnosti odvolání na veřejné za účasti stran, případě i nových svědků.³⁷

Zmateční stížnost byla pak používána ke korekci nedostatků formálního charakteru. Podstata této stížnosti spočívala v tom, že předcházející rozhodnutí buď odporovalo zákonu, nebo se řízení nekonalo zákonným způsobem. Tyto důvody byly stanoveny taxativně, a musely být přesně vymezeny v podaném opravném prostředku.

³⁶ SCHELLE, K., *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd., Ostrava: Key Publishing, 2012. s. 27.

³⁷ ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 1999. s. 38-39.

U řádných opravných prostředků nesmí být opomenut již existující institut odporu, nebo též možnost vznést tzv. námitky. Tento opravný prostředek bylo možné podat pouze v řízení o trestných činech nebo přečinech, kdy bylo hlavní líčení konáno bez přítomnosti obžalovaného. V přestupkových řízeních bylo možno odpor podat pouze proti kontumačnímu rozsudku (rozsudek pro zmeškání), pro nedostavení se obžalovaného. O takovémto opravném prostředku rozhodoval též okresní soud, který rozsudek vynesl.³⁸

Pokud byl vydán pravomocný rozsudek, a vyskytly se v případě nové skutečnosti nebo nové důkazy, pak mohlo být zažádáno o obnovení trestního řízení.

Na výše uvedený trestní řád vydaný v roce 1850 volně navazoval tzv. Glaserův trestní řád, který byl vydán v roce 1873. Tento trestní řád vycházel v mnohém z předcházejících zákonů, došlo však k několika změnám. Nový trestní řád byl doplněn o institut stížnosti, prostřednictvím kterého byla vytykána nesprávnost výroku o náhradě nákladů trestního řízení. V tomto zákoně byla upravena i zmateční stížnost pro zachování zákona, která mohla být podána pouze generálním prokurátorem u kasačního soudu z vlastního podnětu, nebo na pokyn ministerstva spravedlnosti. Jednalo se o mimořádný opravný prostředek, jehož smyslem nebyl správný výkon trestní spravedlnosti v konkrétním případě, ale její obecný výkon, tj. správný výklad a správné použití trestního práva hmotného i procesního.³⁹

Za mimořádný opravný prostředek byla tehdy považována i žádost o navrácení ve stav předešlý.

5.2 Protektorát Čechy a Morava

U opravných prostředků připouštěl německý trestní řád odvolání a revizi jako řádné opravné prostředky vůči rozsudku úředního trestního soudu. Pomocí odvolání se přezkoumával napadený rozsudek po skutkové i právní stránce, pomocí revize se přezkoumával pouze po právní stránce⁴⁰.

³⁸ ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 39.

³⁹ ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 39–40.

⁴⁰ SCHELLE, K., *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd., Ostrava: Key Publishing, 2012. s. 53.

„Osoba oprávněná podat opravný prostředek musela nejprve do jednoho týdne od vyhlášení rozsudku prohlásit, že podává opravný prostředek, a po uplynutí dalšího týdne upřesnit, zda se jedná o odvolání či o revizi. Proti rozhodnutím, které se netýkaly hlavní věci (tj. usnesením nebo opatřením předsedy) bylo možno podat stížnost, jejíž účel spočíval v přezkoumání věci po stránce skutkové i právní.“⁴¹

Opravný prostředek mohl být vydán ve prospěch i neprospěch obviněného. Mimořádnými opravnými prostředky byly mimořádný odpor a zmateční stížnost. Tyto prostředky nebyly zavedeny k ochraně odsouzeného, nýbrž pouze pro potřeby státního zástupce. Podání mimořádného odporu nebylo vázáno žádnými skutkovými či právními předpoklady, k jejich podání postačovalo, aby měl vrchní říšský státní zástupce závažné pochybnosti o správnosti rozsudku, a považoval za nutné provést nové řízení a vynést nové rozhodnutí. Zmateční stížnost byl oprávněn podat taktéž vrchní říšský státní zástupce, a to proti pravomocným rozsudkům úředního, zemského či mimořádného soudu ve lhůtě jednoho roku, pokud podle jeho názoru dotčený rozsudek trpěl právní vadou.⁴²

5.3 Vývoj v letech 1950 až 1962

Dne 12. července 1950 byl odhlasován a vyhlášen nový trestní zákon a trestní řád. Další fázi vývoje trestního řízení představovaly změny, které souvisely s novou organizací soudnictví, která nabyla účinnosti dne 1. ledna 1953. Byl přijat Ústavní zákon o soudech a prokuratuře č. 64/1952 Sb., zákon č. 65/1952 Sb. o prokuratuře a č. 66/1952 Sb. o organizaci soudů. Tyto změny vyvolaly potřebu novelizovat trestní řád. Novela stávajícího zákona byla provedena zákonem č. 67/1952 Sb. Rok 1960 ovšem přinesl novou Ústavu, a bylo potřeba trestní řád Ústavě přizpůsobit. Dne 1. února 1962 tak nabyl účinnosti trestní řád č. 141/1961 Sb., který je platný a účinný i v současné době.⁴³

5.4 Vývoj v letech 1973 až do současnosti

Novela č. 48/1973 Sb. zavedla v trestním řízení před samosoudcem možnost rozhodovat ve formě trestního příkazu, proti němuž mohou oprávněné osoby podávat jako opravný prostředek odpor. Trestní řád z roku 1961 je platný i v současné době, ovšem

⁴¹ SCHELLE, K., *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd., Ostrava: Key Publishing, 2012. s. 54.

⁴² SCHELLE, K., *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd., Ostrava: Key Publishing, 2012. s. 54

⁴³ SCHELLE, K., *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012. s. 64-66.

jeho konkrétní znění bylo mnohokrát novelizováno. Masivní novelizace trestního řádu proběhla roku 2001, a to konkrétně prostřednictvím přijetí zákona č. 265/2001 Sb. Tato novela přinesla mnoho změn především do oblasti opravných prostředků. Velké změny byly zaznamenány především u problematiky odvolání a řízení o něm. Touto novelou došlo zejména k omezení revizního principu a zavedení principu vázanosti soudu podaným odvoláním. „Nově bylo stanoveno, že odvolání musí být odůvodněno tak, aby z něho bylo patrné, v kterých výrocích je rozsudek napadán a jaké vady jsou mu vytýkány“.⁴⁴

Tato novela zasáhla podstatným způsobem i do úpravy mimořádných opravných prostředků, když zavedla nový mimořádný opravný prostředek – dovolání. Dovoláním bylo možno nově napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, ovšem pouze za taxativně vymezených, zejména procesně právních důvodů. Zmíněné dovolání může být podáno pouze Nejvyšším státním zástupcem nebo obviněným.⁴⁵ „Je možné obecně konstatovat, že vývojem legislativní úpravy, zejména novelizacemi po roce 1989, bylo v českém trestním procesu dosaženo vysoké úrovně ochrany lidských práv, která odpovídá mezinárodním úmluvám a standardu obvyklému ve vyspělých zahraničních zemích.“⁴⁶

Od roku 2001 až do dnešního dne došlo k mnoha novelizacím trestního řádu, avšak žádná z nich nezasáhla do právní úpravy trestního řízení tolik, jako již výše zmíněná novela trestního řádu z roku 2001.

⁴⁴ BĚLOHRADSKÁ, L. 2013. *Odvolací řízení*. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta právnická. Vedoucí práce: JUDr. Jindřich Fastner [online], [cit. 2022-01-24]. Dostupné z <<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/10188/1/Diplomova%20prace%20na%20tema%20Odvolaci%20rizeni.pdf>>.

⁴⁵ SCHELLE, K., *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd., Ostrava: Key Publishing, 2012. s. 70.

⁴⁶ SCHELLE, K., *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd., Ostrava: Key Publishing, 2012. s. 79.

6 ŘÁDNÉ OPRAVNÉ PROSTŘEDKY

„Každá lidská činnost, a tedy i trestní řízení, se potýká s jistou mírou chybovosti, neboť „errare humanum est“ („mýliti se, je lidské“). Smyslem opravných prostředků v trestním řízení je minimalizovat chybovost v rozhodnutí jednotlivých orgánů činných v trestním řízení, která by měla vliv na spravedlivé rozhodování, a tím i na splnění účelu a smyslu trestního řízení.“⁴⁷

Ke každému rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení je možno uplatnit opravný prostředek (řádný či mimořádný) stanovený zákonem. Veškeré náležitosti opravných prostředků jsou podrobně ustanoveny v trestním řádu, kde jsou taktéž uvedeny zákonitosti takového opravného řízení. Podání opravného prostředku je právo, nikoliv povinnost. Z toho vyplývá, že vlastní podání opravného prostředku je fakultativním, tj. volitelným úkonem oprávněné osoby. Pokud tedy nedojde k uplatnění práva podat opravný prostředek žádným z oprávněných subjektů, trestní řízení proběhne bez opravného řízení. Ve vztahu k formě rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení lze proti těmto rozhodnutím podávat opravné prostředky.

Jak již bylo v předchozích kapitolách práce zmíněno, řádné opravné prostředky jsou ty, které směřují proti rozhodnutí, jež do aktuální chvíle, respektive do doby, než byl opravný prostředek podán, nenabýlo právní moci, a do rozhodnutí o opravném prostředku ji ani nabýt nemůže. Do skupiny řádných opravných prostředků lze zařadit **odvolání**, podávané proti rozsudku soudu prvního stupně, **odpor**, podávaný proti trestnímu příkazu, který taktéž vydává soud prvního stupně, a dále **stížnost**, podávána proti každému usnesení policejního orgánu, usnesení soudu a státního zástupce pouze v případech stanovených zákonem. Specifickým řádným opravným prostředkem uplatňovaným proti trestnímu příkazu je zde odpor, a to z toho důvodu, že jeho podáním je trestní příkaz automaticky zrušen, aniž by podléhal jakémukoliv přezkumu.

Skupina opravných prostředků řádných disponuje tzv. suspenzivním účinkem, což znamená, že podaný opravný prostředek zapříčiní odsunutí výkonu rozhodnutí do té doby, dokud o něm není pravomocně rozhodnuto.

⁴⁷ NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J. *Trestní právo procesní*. 1. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 311.

6.1 Odvolání

Odvolání představuje jeden z řádných opravných prostředků, a jediný prostředek, který lze podat proti doposud nepravomocnému rozsudku soudu prvního stupně. Jedná se o nejdůležitější opravný prostředek, jelikož právě on umožňuje přezkoumat meritorní rozhodnutí soudu, kterým je konstatována vina či nevina obžalovaného, a jímž je ukládán trest nebo jiné opatření (ochranné, trestní a výchovné), případně je od potrestání upuštěno.⁴⁸

*„Odvolání vede k přezkoumání správnosti, zákonnosti a spravedlnosti rozsudku i řízení mu předcházejícího. Tím se stává velmi důležitým garantem práv a svobod osob, jichž se týká trestní řízení, a významným prostředkem k dodržování zákonnosti v postupu trestního řízení“.*⁴⁹

Jestliže obžalovaný souhlasí s rozhodnutím, které vydal soud prvního stupně, může se vzdát práva na odvolání za sebe, i za osoby, které by byly k podání odvolání oprávněné. Pokud se práva na odvolání vzdá i státní zástupce, rozsudek soudu prvního stupně okamžitě nabývá právní moci, a je od tohoto okamžiku vykonatelný, což znamená, že je závazný a vynutitelný státní mocí.

Odvolání směřuje k přezkoumání správnosti, zákonnosti a spravedlnosti rozsudku i řízení, které mu předcházelo. Tímto se stává velmi důležitým ručitelem práv a svobod osob, kterých se trestní řízení týká, a zároveň i významným prostředkem k dodržování zákonnosti v postupu trestního řízení.⁵⁰

Co se týče **předmětu odvolání**, může jím být rozsudek soudu prvního stupně (§245 odst. 1), který do doby, než bylo podáno odvolání, ještě nenabyl právní moci. *„Není tudíž možné podat odvolání proti rozsudku, který vyhlásil soud druhého stupně v řízení o odvolání...“.*⁵¹ Pod pojmem „soud prvního stupně“ je v tomto případě rozuměn okresní a krajský soud. *„Za rozsudek soudu prvního stupně, proti němuž je přípustné odvolání, je třeba považovat především **rozsudek**, kterým bylo v hlavním líčení rozhodnuto o obžalobě*

⁴⁸ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. s. 594.

⁴⁹FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. s. 607.

⁵⁰ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 607.

⁵¹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020. s. 1025.

nebo o návrhu na potrestání, a dále rozsudek, jímž bylo rozhodnuto o schválení dohody o vině a trestu“.⁵²

6.1.1 Osoby oprávněné podat odvolání

Podat odvolání mohou dle §246 trestního řádu pouze osoby k tomu oprávněné. Jsou jimi konkrétně:

- **státní zástupce**, jenž může napadnout rozsudek pro nesprávnost kteréhokoliv výroku,
- **obžalovaný** může napadnout rozsudek pouze pro nesprávnost výroku, který se ho přímo týká,
- **zúčastněná osoba**, případně zmocněnec nebo zákonný zástupce takovéto osoby, může napadnout rozsudek pro nesprávnost výroku týkající se zabránění věci, nebo části majetku,
- **poškozený**, který má právo podat odvolání v případě, že uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení.

Oprávněná osoba může odvoláním napadnout rozsudek pro nesprávnost některého jeho výroku, nebo také proto, že takový výrok učiněn nebyl, jakož i pro porušení ustanovení o řízení předcházející rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že je výrok nesprávný nebo že chybí⁵³

Státní zástupce má možnost podat odvolání jak ve prospěch obžalovaného, tak v jeho neprospěch (příčemž zpravidla v jeho neprospěch). To znamená, že může odvoláním napadnout odsuzující i zprošťující rozsudek, a své odvolání může namířit proti kterémukoliv výroku.

„Z postavení státního zástupce jako strany v řízení před soudem přirozeně vyplývá též jeho oprávnění napadnout rozsudek soudu prvního stupně nejen v intencích jím podané obžaloby, ale i ve prospěch samotného obžalovaného nebo i ve prospěch

⁵² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020. s. 610.

⁵³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) § 246 odst. 1, 2.

poškozeného, pokud to zákon vzhledem k obsahu výroku rozsudku připouští. Stejně tak může státní zástupce vzít zpět odvolání podané v neprospěch obžalovaného, případně v průběhu odvolacího řízení odstoupit od obžaloby a navrhnout zproštění obžalovaného. V praxi však státní zástupci takto vystupují jen zcela výjimečně. Zpravidla totiž zůstávají během odvolacího řízení pasivní a pouze velmi ojediněle se zapojují do dokazování.⁵⁴

Obžalovaný může odvoláním napadnout rozsudek pro nesprávnost výroku, který se ho přímo týká, přičemž tak může učinit pouze ve svůj prospěch. Ve prospěch obžalovaného mohou podat odvolání také **příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh**. Dále pak **obhájce**, a v případě, že je obžalovaný zbaven nebo má omezenou způsobilost k právním úkonům, pak i jeho **zákonný zástupce**.

Obhájci obžalovaného vyplývá ze zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, povinnost uplatnit všechny zákonné prostředky v zájmu klienta. Z tohoto důvodu může obhájce obžalovaného podat odvolání ve prospěch obžalovaného i bez jeho pokynu.⁵⁵ Odvolání, které podává obhájce za obžalovaného je podáváno jménem obžalovaného, neboť obhájce není osobou, která by disponovala samostatným právem odvolání podat.

Pokud není zúčastněná osoba plně svéprávná, může za ni opravný prostředek proti rozsudku podat její zákoný zástupce nebo opatrovník.

Prostřednictvím odvolání může rozsudek dále napadnout i osoba poškozená. Toto platí ovšem pouze, pokud osoba poškozená uplatnila nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Osoba poškozená se však nemůže odvolat proti výroku rozsudku zprošťujícího, kterým soud odkázal poškozeného s jeho nárokem na náhradu škody na jiné řízení. Takováto osoba rovněž nemůže napadnout výrok o vině a trestu obžalovaného.

6.1.2 Procesní stránka odvolání

„Pro účinné podání odvolání nevyžaduje trestní řád žádnou zvláštní formu. Proto ho lze podat v jakékoliv formě stanovené obecně pro podání podle § 59 odst. 1 věty druhé,

⁵⁴ PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*. Bulletin advokacie, 2005. č. 3. s. 18.

⁵⁵ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii § 16 odst. 2 „Při výkonu advokacie je advokát povinen jednat čestně a svědomitě; je povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.“

tj. písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem. Pro podání v elektronické podobě pak platí další požadavky podle § 59 odst. 2. Nejčastěji se odvolání podává písemně, ale mnohdy také ihned po vyhlášení rozsudku ústně do protokolu o hlavním líčení. Odvolání musí být jasným a nepochybným projevem vůle oprávněné osoby, že hodlá odporovat určitému rozsudku, a třebaže je nesprávně označeno (např. jako stížnost), a posuzuje se zásadně podle svého obsahu.“⁵⁶

Odvolání je podáváno u soudu, proti jehož rozsudku je směřováno. Zákonná lhůta k podání odvolání je stanovena na **osm dní**, přičemž běžet začíná od doručení opisu rozsudku příslušnému soudu. Tyto náležitosti jsou obsaženy v § 248 odst. 1 trestního řádu. Pokud se doručuje rozsudek jak obžalovanému, tak jeho obhájci nebo zákonnému zástupci, začíná lhůta běžet od toho doručení, ke kterému došlo nejpozději.

O podaném rozhodnutí rozhoduje soud nadřízený soudu, který rozhodoval v prvním stupni. Příslušnost odvolacích soudů se odvíjí od věcné a místní příslušnosti soudu prvního stupně, jejichž rozsudek je v odvolacím řízení přezkoumáván.⁵⁷

V současné době je v odvolacím řízení pravidlem povinnost odvolacího soudu, aby po zrušení napadeného rozsudku v případě nutnosti nového rozhodnutí ve věci sám rozhodl. Možnost vrácení věci soudu, který rozhodoval v prvním stupni, je brána jako výjimka. Podmínka pro uplatnění této výjimky je nemožnost odstranění zjištěných vad ve veřejném zasedání soudu odvolacího, a nutnost držet se zásady, že těžiště zjišťování skutkového stavu náleží soudu prvního stupně.⁵⁸

Odvolací soud rozhoduje o podaném odvolání buď ve veřejném či neveřejném zasedání, a jedná se o přezkumnou i rozhodovací fázi trestního řízení, přičemž vždy je rozhodováno v senátech složených ze soudců daného soudu, jednoho předsedy a dvou soudců, jakožto přísedících. Neveřejné zasedání je fakultativní, a probíhá v omezeném rozsahu. Účelem je zjednodušení a urychlení řízení.

⁵⁶ PÚRY, F. § 249 [obsah odvolání]. In: ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád II.* §157 až 314. Komentář. 7 vyd., Praha: C. H. Beck, 2013. s. 2988.

⁵⁷ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní.* 6. vyd., Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 544.

⁵⁸ PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu.* Bulletin advokacie, 2005. č. 3. s. 16.

Veřejné zasedání je pravidelnou formou řízení o odvolání. Odvolací soud rozhoduje formou usnesení, popřípadě může vydat rozsudek i zcela samostatně. „*Tuto formu projednání zvolil zákonodárce, aby odlišil toto stadium trestního řízení od hlavního líčení před soudem prvního stupně, ve kterém leží těžiště projednání věci, zároveň zdůraznil, že úkolem odvolacího soudu je především přezkoumání správnosti, zákonnosti a spravedlnosti rozsudku a řízení, které mu předcházelo*⁵⁹“.

Průběh veřejného zasedání je upraven v § 235 trestního řádu, podle něhož:

„(1) *Po zahájení veřejného zasedání podá předseda nebo jím určený člen senátu na podkladě spisu zprávu o stavu věci zaměřenou na otázky, které je třeba ve veřejném zasedání řešit. Poté osoba, která dala svým návrhem k veřejnému zasedání podnět, návrh přednese. Osoba, která může být přímo dotčena rozhodnutím, jakož i státní zástupce se k návrhu vyjádří, nejsou-li sami navrhovateli.*

(2) *Jsou-li při veřejném zasedání prováděny důkazy, užije se přiměřeně ustanovení o dokazování u hlavního líčení. Omezen v provádění důkazů čtením protokolu o výpovědi svědka nebo znalce nebo přehráním obrazového a zvukového záznamu pořízeného o jejich výsledku provedeném prostřednictvím videokonferenčního zařízení platí pouze pro veřejné zasedání konané o odvolání.*

(3) *Po provedení důkazů udělí předseda senátu slovo ke konečným návrhům. Je-li osobou, která může být přímo dotčena rozhodnutím, obviněný, má právo mluvit poslední.*“⁶⁰

Řízení u soudu prvního stupně po podání odvolání provádí předseda senátu. Primárním úkolem soudce je obstarat odvolacímu soudu kompletní podklady pro rozhodnutí o podaném odvolání, a zajistit podmínky pro to, aby odvolací soud mohl rozhodnout o všech odvoláních jedním společným rozhodnutím. Soud prvního stupně není žádným způsobem oprávněn rozhodnout o odvolání, tedy nemůže odvolání ani zamítnout nebo odmítnout z formálních důvodů. Na rozdíl od řízení o stížnosti není v řízení o odvolání přípustná ani autoremedura.

⁵⁹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013. s. 92.

⁶⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) § 235 odst. 1, 2, 3.

Podání odvolání má suspenzivní neboli odkladný účinek. Ovšem pokud odvolání podá jen poškozený nebo jen zúčastněná osoba, nebrání nic vykonatelnosti ostatních částí rozsudku.

Z hlediska **rozsahu** lze odvoláním u rozsudku soudu první instance napadnout:

- a) **všechny výroky rozsudku**, proti nimž má odvolatel právo podat odvolání,
- b) okolnost, že **některý z výroků chybí nebo učiněn nebyl**,
- c) **vady v řízení**, které rozsudku předcházelo, pokud ovlivnily závěrečnou správnost výroků, proti kterým bylo odvolání podáno.⁶¹

Odvolání může být podloženo novými skutečnostmi a novými důkazy. Novými skutečnostmi mohou být jednak skutečnosti, které vyšly najevo až po vyhlášení rozsudku prvního stupně, tak i takové skutečnosti, které po tomto okamžiku nastaly (např. skutečnost, že po vyhlášení rozsudku se zásadně změnil stav obžalovaného). Právní úprava umožňuje měnit rozsah a důvody odvolání i po uplynutí stanovené lhůty k podání odvolání, popřípadě stanovené lhůty k odstranění vad.⁶²

Pokud u odvolání chybí odůvodnění, které je jeho nezbytnou obsahovou náležitostí, je toto důvod k odmítnutí odvolání podle §253 odst. 3 trestního řádu bez jeho věcného projednání odvolacím soudem. Ovšem zákon předpokládá, jak je ostatně stanoveno i v §251 odst. 2 trestního řádu, že soud prvního stupně poskytne osobám oprávněným podat odvolání potřebnou součinnost při odstraňování vad, v případě obviněného ustanoví obhájce, poškozenému zmocněnce.

K právům obviněného, a osob oprávněných podat odvolání po vyhlášení rozsudku, patří také **právo výslovně se vzdát odvolání a právo zpětvzetí odvolání**, které jsou uvedeny v § 250 trestního řádu. Výslovné vzdání se práva na odvolání je úkonem nevratným. Je to úkon, kterým je zároveň rušeno i odvolání již podané. Tento úkon lze provést pouze do okamžiku, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě.

V rámci odvolacího řízení jsou ve vztahu k obžalovanému uplatněny zásady zákazu reformationis in peius a beneficium cohaesionis. Obě zásady jsou blíže popsány v podkapitolách 5.2.6. a 5.2.7. (s. 25 a 26). U zákazu reformationis in peius platí, že odvolací soud nemůže uznat obžalovaného vinným z trestného činu závažnějšího, než z

⁶¹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd., Praha: Leges, 2018. s. 624.

⁶² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd., Praha: Leges, 2018. s. 632.

jakého mohl být v napadeném rozsudku uznán vinným soudem první instance⁶³. Druhá zásada se projevuje tím, že odvolací soud rozhodne i ve prospěch dalších spoluobžalovaných nebo zúčastněných osob, pokud důvod, na jehož podkladě bylo rozhodnuto ve prospěch některého z obžalovaných, případně zúčastněných osob, je ku prospěchu i dalším subjektům.

6.2 Stížnost

Stížnost představuje specifický druh řádného opravného prostředku. Tento druh je uplatňován v průběhu celého řízení proti ještě nepravomocnému rozhodnutí, vydaného formou usnesení, jakéhokoliv orgánu činného v trestním řízení. Podat stížnost je jinými slovy **přípustné proti každému usnesení policejního orgánu**, avšak proti usnesení vydaného státním zástupcem nebo soudem je podání stížnosti přípustné pouze v případech výslovně stanovených zákonem.

Vzhledem k okolnostem, že usnesením se obvykle rozhoduje o méně závažných otázkách, než o kterých je rozhodováno rozsudkem, je úprava stížnosti v trestním řádu stanovena tak, aby řízení bylo jednodušší, pružnější, rychlejší a méně formalizované. Tomu odpovídá i omezený okruh osob, které jsou oprávněny stížnost podat, kratší lhůty pro její podání a způsob rozhodování o ní. V případě, že o stížnosti rozhoduje soud, činí tak zásadně senát v neveřejném zasedání (pokud nejde o výjimku podle §74 odst. 1 trestního řádu, kde se rozhoduje ve vazebním zasedání), bez ohledu na skutečnost, že napadané usnesení vydal senát, předseda senátu, samosoudce či soudce, a zda tak bylo učiněno v hlavním líčení, ve veřejném zasedání, v neveřejném zasedání či vůbec bez soudního jednání.⁶⁴

Stížnost „není přípustná proti jiným formám rozhodování a postupům orgánů činných v trestním řízení, jako jsou opatření, příkazy, nařízení“⁶⁵, souhlas, určení apod.

Ustanovení § 141 odst. 2, 3 trestního řádu určuje podmínky přípustnosti stížnosti:

1. usnesení policejního orgánu je možné napadnout stížností vždy, bez ohledu na to, o jaké otázce se usnesením rozhoduje,

⁶³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) § 259 odst. 5 písm. b).

⁶⁴ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2019. s. 669.

⁶⁵ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: Leges, 2018. s. 663.

2. usnesení soudu a státního zástupce je možné prostřednictvím stížnosti napadnout pouze za okolností, kdy to zákon výslovně dovoluje, a jestliže je tak rozhodováno v prvním stupni.

Stížnost musí být podávána u orgánu nebo instituce, proti jehož rozhodnutí směřuje, a to v zákonem stanovené lhůtě **tří dnů** od vynesení konkrétního usnesení. Usnesení je buď vyhlášeno za přítomnosti osoby, které je potřebné výsledkem usnesení sdělit, nebo se takové osobě doručuje opis usnesení. Pokud tato osoba disponuje obhájcem, popřípadě zmocněncem, pak stačí, aby bylo usnesení sděleno jim. Pokud je usnesení doručováno, pak může být opět doručeno jen obhájci nebo zmocněnci.

Pokud je nutno doručit opis předmětného usnesení okresního soudu obviněnému, respektive jeho obhájci, případně zákonnému zástupci, lhůta pro podání stížnosti začíná běžet od doručení provedeného nejpozději.⁶⁶

Orgán, který rozhoduje o stížnosti, v prvé řadě přezkoumá, zda neexistuje důvod k zamítnutí stížnosti z formálního hlediska (tj. zda je stížnost přípustná, zda byla podána oprávněnou osobou, zda se osoba podávající stížnost možnosti stížnosti dobrovolně nevzdala nebo ji nevezala zpět či zda byla stížnost podána včas). Pokud jsou tyto podmínky splněny, stížnost je následně přezkoumávána z materiálního hlediska (tj. zabývá se správností všech výroků napadeného usnesení, proti kterým může stěžovatel podat stížnost, a též přezkoumává řízení, které předcházelo napadenému usnesení). Z toho vyplývá, že se orgán neomezuje pouze na konkrétní námitky, které vznesl stěžovatel, ale přezkoumává napadené rozhodnutí v celém jeho rozsahu.

6.2.1 Stížnost proti usnesení policejního orgánu

Policejní orgán rozhoduje zásadně usnesením (nestanoví-li zákon jinak), a vždy v prvním stupni. Policejní orgán je činný ve stadiu trestního řízení, které předchází zahájení trestního stíhání a vyšetřování. V těchto stádiích uplatňuje státní zástupce vůči policejnímu orgánu jistá oprávnění. Tomu následně odpovídá fakt, že proti každému rozhodnutí formou usnesení policejního orgánu lze podat stížnost, o které rozhoduje státní zástupce. Státní zástupce pak může v mezích svých oprávnění přezkoumávat postup

⁶⁶ LICHOVNÍK, T. *Epravo* [online]. 31. 03. 2016. [cit. 2022-03-09]. Dostupné z WWW. <<https://www.epravo.cz/top/clanky/pocatek-behu-lhuty-k-podani-stiznosti-v-trestnim-rizeni-100974.html>>.

policejního orgánu a včas odstraňovat případné nedostatky v jeho rozhodování. Výjimkou je usnesení o vyloučení policejního orgánu z vykonávání úkonů trestního řízení, jelikož o takovéto stížnosti rozhoduje bezprostředně nadřízený policejní orgán. Dalšími výjimkami je usnesení o uložení pořádkové pokuty a usnesení o některých zajišťovacích opatřeních, poněvadž o stížnosti proti takovýmto usnesením rozhoduje soud uvedený v § 146a odst. 2 trestního řádu.⁶⁷

Z výše zmíněného vyplývá, že státní zástupce rozhoduje v rámci svého dozoru o podané stížnosti. Zároveň tímto přezkumem postupu může včas odstranit případné pochybení policejního orgánu, které by nešlo již v pozdějších fázích trestního řízení napravit.

Přípustnost uplatnění stížnosti vůči každému usnesení policejního orgánu má za význam umožnit, v co nejširší míře přezkoumat, a popřípadě zavčas odstranit nedostatky, které se mohou v činnosti těchto orgánů projevit.⁶⁸

Usnesení, které vydá policejní orgán nebo státní zástupce, musí obsahovat všechny obligatorně stanovené náležitosti: označení orgánu, který usnesení vydal, výrokovou část (co usnesení upravuje), řádné odůvodnění, jež musí být logické a přezkoumatelné, a poučení o možnosti podat opravný prostředek (v tomto případě stížnost), rovněž i zákonnou lhůtu, ve které musí být podán. Pokud je stížnost podána po uplynutí řádné lhůty pro její podání, má nadřízený orgán právo takovouto stížnost odmítnout a nikterak k ní nepřihlížet.

6.2.1 Stížnost proti usnesení soudu a státního zástupce

Usnesení státního zástupce, stejně tak jako usnesení soudu, lze stížností efektivně napadnout pouze za splnění dvou podmínek:

1. zákon výslovně připouští možnost podat stížnost proti takovémuto usnesení,
2. státní zástupce nebo soud rozhodoval ve věci v prvním stupni.⁶⁹

⁶⁷ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2019. s. 671.

⁶⁸ GRIVNA, T., § 141 [přípustnost a účinek] In: ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1755.

⁶⁹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2019. s. 672–673.

Proti usnesení soudu nebo státního zástupce je stížnost přípustná pouze v případech, ve kterých to trestní řád výslovně připouští. Pokud tomu tak není, stížnost proti usnesení je nepřipustná. Případy, kdy je stížnost proti usnesení soudu a státního zástupce přípustná, lze rozdělit do dvou skupin:

a) usnesení, u nichž je namístě uplatnění principu dvojinstančnosti z důvodu jejich důležitosti (svým významem se blíží rozsudku, resp. pozměňují nebo doplňují rozhodnutí učiněné rozsudkem, např. usnesení o zastavení trestního stíhání, o postoupení věci, o povolení obnovy řízení, o zahlázení odsouzení, o započítání vazby do trestu aj.),

b) usnesení, u kterých jde zejména o zásahy do některých základních práv a svobod, přičemž případné pochybení lze napravit pouze neodkladnou změnou (jedná se např. o usnesení o vazbě, o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, o pořádkové pokutě aj.).⁷⁰

Stížnost není přípustná proti žádnému usnesení Nejvyššího soudu, neboť tento soud nikdy nerozhoduje ve věci v prvním stupni. Proti usnesení nejvyššího státního zástupce je přípustná stížnost pouze v případě, že se jedná o usnesení, proti kterému je přípustná stížnost, o které přísluší rozhodnout soudu podle §146a.

6.2.2 Osoby oprávněné podat stížnost

Osobami oprávněnými podat stížnost za podmínky, že zákon připouští podat stížnost proti usnesení, jsou konkrétně:

- **osoba, jíž se usnesení přímo dotýká.** V tomto případě se jedná o osobu, o jejíchž právech nebo povinnostech se v napadeném usnesení rozhodovalo (zpravidla osoba obviněného).
- **osoba, která svým návrhem, k němuž ji zákon opravňuje, dala podnět** k usnesení, bez ohledu na to, jakou měrou se jí usnesení dotýká.
- **státní zástupce** je ze zákona oprávněn podat stížnost proti každému usnesení soudu, vůči němuž je stížnost přípustná, bez ohledu na to, v čí prospěch nebo neprospěch tak učiní.

⁷⁰ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2019. s. 673.

- **osoby, které by mohly podat ve prospěch obviněného odvolání** (ty jsou uvedené v § 247 odst. 2), a to pouze v případě, že se jedná o usnesení o vazbě, o ochranném léčení nebo o zabezpečovací detenci, o nichž bylo rozhodnuto usnesením v rámci veřejného zasedání.
- **orgán sociálně – právní ochrany dětí** v řízení proti mladistvému, který je oprávněn podat stížnost ve prospěch mladistvého i proti jeho vůli.
- **příbuzní mladistvého** v pokolení přímém (jeho sourozenec, osvojitel, manžel a druh) a to pouze ve prospěch mladistvého.⁷¹

Stížnost jako opravný prostředek vychází zejména z kasační zásady, a je zde možný devolutivní účinek, přičemž odkladný neboli suspenzivní účinek má pouze v takovém případě, kdy je to jednoznačně stanoveno zákonem (§141 odst. 4 trestního řádu). Devolutivní účinek má každá podaná stížnost, jelikož o stížnosti rozhoduje nadřízený orgán orgánu, který napadané rozhodnutí vydal.

V řízení o stížnosti je taktéž uplatňován revizní princip, který obecně znamená přezkoumání rozhodnutí v rozsahu nezávislém na vůli stěžovatele. Při uplatnění revizního principu je orgán, který rozhoduje, povinen ze zákona přezkoumat všechny výroky obsažené v napadaném rozhodnutí a správnost postupu, který rozhodnutí předcházela (ze všech důvodů a hledisek, která přicházejí v úvahu).

Revizní přezkoumání napadeného usnesení je omezen pouze na osobu stěžovatele, a na osobu, jíž se stížnost týká. Tento princip je ovlivněn také uplatňováním zákazu reformationis in peius a institutem beneficium cohaesionis.

6.3 Odpor

„Odpor je specifickým opravným prostředkem proti trestnímu příkazu. Odpor se podává u soudu, který trestní příkaz vydal, a to do osmi dnů od jeho doručení. Podaný odpor nelze vzít zpět, vzhledem k tomu, že jeho podáním se trestní příkaz zrušuje ze zákona bez dalšího opatření či rozhodnutí samosoudce.“⁷²

S odkazem na výše zmíněné, lze odpor podat pouze proti trestnímu příkazu. Trestní příkaz je zvláštním druhem rozhodnutí, které lze vydat pouze za zákonem

⁷¹ FENYK, J., *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 677.

⁷² ŠÁMAL, P., § 314g [odpor]. In: ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád II*. §157 až 314s. Komentář. 7 vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 3591.

stanovených podmínek. Podmínky pro jeho vydání jsou stanoveny v § 314e trestního řádu.

Trestní příkaz může být vydán pouze samosoudcem, bez projednání věci v hlavním líčení, pokud je opatřenými důkazy spolehlivě prokázán skutkový stav věci. Má povahu odsuzujícího rozsudku, a může být vydán i ve zjednodušeném řízení před samosoudcem konaném po zkráceném přípravném řízení. Trestním příkazem lze uložit pouze ty tresty, které jsou jmenovitě uvedeny v § 314e trestního řádu. Jsou jimi konkrétně tyto:

- trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu,
- domácí vězení do jednoho roku,
- trest obecně prospěšných prací,
- trest zákazu činnosti do pěti let,
- peněžitý trest,
- trest propadnutí věci,
- vyhoštění do pěti let,
- zákaz pobytu do pěti let,
- trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do pěti let.

Odpor může být podán osobou obviněnou (i prostřednictvím obhájce) a osobami, které jsou jinak oprávněné podat ve prospěch obviněného odvolání.

*„Po podání odporu proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou v zákonné lhůtě musí samosoudce nařídit ve věci hlavní líčení. Takovou věc nemůže vrátit státnímu zástupci k došetření.“*⁷³ Při takovémto projednání věci není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu, jež je obsažen v trestním příkazu. Zásada zákazu *reformationis in peius* se zde obecně neuplatňuje, ovšem uložení přísnějšího trestu musí odpovídat zjištěným skutečnostem (musí mít podklad ve zjištěném skutkovém stavu a musí být soudem náležitě odůvodněno).

⁷³ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020. s. 1190.

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. stanovila osobě oprávněné možnost, vzdát se práva na odpor (po doručení trestního příkazu). Obviněný může též svým prohlášením „vyloučit právo jiných oprávněných osob podat v jeho prospěch odpor a dosáhnout tak v případě, že odpor nepodá ani státní zástupce, aby trestní příkaz nabyl právní moci“⁷⁴.

V závěru této kapitoly je uvedena přehledná komparační tabulka řádných opravných prostředků, jejich jednotlivých odlišných atributů, a možné způsoby vyřízení každého takového opravného prostředku (viz Tabulka č. 1).

Tabulka č. 1: Komparace řádných opravných prostředků v ČR

	ODVOLÁNÍ	STÍŽNOST	ODPOR
Napadané rozhodnutí	Rozsudek	Usnesení	Trestní příkaz
Lhůta pro podání	8 dní	3 dny	8 dní
Suspenzivní účinek	Ano	V případech stanovených zákonem	Ne
Devolutivní účinek	Ano	Ano, lze i autoremedura	Ne
Orgán oprávněný rozhodnout	Soud II. stupně	Soud (I. a II. stupeň) a státní zástupce	Samosoudce, jež vydal trestní příkaz, nařídí hlavní líčení
Způsob vyřízení	Apelační princip doplněný principem kasačním	Princip kasační modifikovaný principem apelačním	Trestní příkaz se zruší

⁷⁴ ŠÁMAL, P., § 314g [odpor]. In: ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád II*. §157 až 314. Komentář. 7 vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 3592.

7 KOMPARACE SE SLOVENSKOU A RAKOUSKOU TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVOU

Každé porovnání s cizí zemí je svým způsobem zajímavé. Nejen proto, že si utvoříme určitou představu, jak se s trestní úpravou vypořádali zákonodárci v jiných zemích, ale i si svým způsobem rozšíříme povědomí o tom, jaké možnosti v opravném řízení mají v tomto případě naši sousední státy České republiky.

Česká republika ještě donedávna sdílela se Slovenskou republikou stejnou právní úpravu, proto je zajímavé se blíže seznámit se zněním aktuální slovenské trestně právní úpravy. Rakouská trestně právní úprava je zajímavá především z toho důvodu, že se zákonodárci v mnoha případech při novelizaci trestního řádu, nechali českou právní úpravou inspirovat.

7.1 Slovenská trestněprávní úprava

Česká a slovenská trestní úprava jsou si vzájemně hodně blízké. Primárně z toho důvodu, že oba státy prošly společným historickým vývojem v letech 1918 až 1992. Společnou právní úpravu představoval pro oba státy zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). V České republice stále nebyl přijat nový trestní řád, byl pouze mnohokrát novelizován. Jinak tomu ale byla na Slovensku, kde trestní řád z roku 1961 prošel mnoha novelizacemi, a v roce 2005 byl nahrazen zákonem č. 301/2005 Z. z. (trestný poriadok) s účinností od 1. ledna 2006.

Výše zmíněný zákon č. 301/2005 Z. z. trestný poriadok, upravuje a umožňuje použití stejných opravných prostředků, jaké jsou přípustné v ČR. Jsou zde rozdíly pouze co se týče lhůt pro jejich podání.

7.1.1 Úprava řádných opravných prostředků na Slovensku

Řádnými opravnými prostředky na Slovensku jsou, stejně jako v ČR, **odvolání** směřující proti rozsudku soudu prvního stupně, **stížnost** podávaná proti usnesení a **odpor** uplatňovaný proti trestnímu příkazu.⁷⁵

⁷⁵ BALÁŽ, P. *Základy trestného práva*. Bratislava: Eurounion, 2006. s. 218.

Odvolání je ve slovenském trestním řádě přípustné využít proti rozhodnutí soudu prvního stupně, a je upraveno v hlavě šesté v §306–329 tr. poriadku. Odvolání je postaveno na podobných zásadách a principech. Uplatňuje se zde taktéž zásada zákazu *reformationis in peius*, princip *beneficium cohaesionis* či devolutivní a suspenzivní účinek aj. Menší rozdíly však patrné jsou. Slovenské odvolání je postaveno na kasačním principu s prvky apelace, přičemž v ČR je tomu přesně obráceně. To znamená, že odvolací soud zruší mylný rozsudek, a věc je znovu vrácena soudu prvního stupně. V odvolacím řízení se přezkoumávají pouze ty výroky rozsudku, které jsou napadené, a proti nimž odvolání směřuje. Pokud ovšem soud zjistí chybu v rozhodnutí (rozsudku), může jej sám opravit vnesením nového a bezchybného rozhodnutí. Soud přezkoumává i konání, které probíhalo před vnesením rozhodnutí.

Stejně jako v ČR, představuje i na Slovensku odvolání jediný opravný prostředek, který může být využit proti rozsudku soudu prvního stupně, a stejně tak má i odkladný účinek (§309 trestného poriadku). Okruh osob oprávněných podat odvolání je totožný s okruhem v ČR. Těmito osobami jsou: **prokurátor** (v ČR státní zástupce), který může taktéž podat odvolání ve prospěch i neprospěch obžalovaného, **obžalovaný**, **poškozený** a **zúčastněná osoba** (§307, §308 tr. poriadku). V řízení o odvolání se přezkoumávají pouze ty věci, které se týkají osoby, jež odvolání podala. To platí i v případě, pokud se rozsudek dotýká více osob.

Odvolání je možné podat u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to ve lhůtě **15 dnů** od oznámení rozsudku.⁷⁶ Toto je zásadní rozdíl oproti české trestně právní úpravě, neboť v ČR činí lhůta pro odvolání pouhých 8 dní (na Slovensku tomu bylo stejně, až do přijetí současného trestního řádu v roce 2005). V podaném odvolání musí být uvedeno, proti kterým konkrétním výrokům odvolání směřuje, a zda směřuje i proti řízení, které rozsudku předcházelo, musí být odůvodněno a prokurátor musí uvést, zda odvolání podává ve prospěch nebo neprospěch obžalovaného (§311 tr. poriadku).

Taktéž slovenská právní úprava připouští možnost zpětvzetí odvolání (do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě), a i možnost se odvolání výslovným prohlášením vzdát (§312 tr. poriadku). V §314 tr. poriadku je upraveno řízení před soudem prvního stupně po podání odvolání. Podání odvolání má devolutivní účinek, což znamená, že o podaném odvolání bude rozhodovat nejbližší nadřízený soud, respektive o odvolání proti

⁷⁶ SLOVENSKO. Zákon č. 301 ze dne 24. května 2005, trestný poriadok. In: Sbíрка zákonů slovenské republiky. 2005, částka 130/2005. Dostupný také z WWW: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>>.

rozsudku okresního soudu rozhoduje krajský soud, a o odvolání proti rozsudku Specializovaného trestního soudu, který v ČR neexistuje, rozhoduje Nejvyšší soud (§315 tr. poriadku). Jakým způsobem může odvolací soud o odvolání rozhodnout, je vymezeno v §316- 325 tr. poriadku. Odvolací soud může odvolání zamítnout, napadený rozsudek zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně, napadený rozsudek zrušit a věc postoupit jinému orgánu, zastavit, přerušit či podmíněně zastavit trestní stíhání, ve věci rozsudkem sám rozhodnout, vrátit věc prokurátorovi do přípravného řízení apod. V § 324 tr. poriadku je také zmíněn princip *beneficium cohaesionis*. Odvolací řízení probíhá taktéž prostřednictvím veřejného nebo neveřejného zasedání.⁷⁷

Dalším řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí soudu prvního stupně je **stížnost**. Stížnost je charakterizována v hlavě osmé slovenského trestního řádu, v §185 až 195.

Stížností je podle slovenského trestního řádu možné napadnout:

- každé usnesení policie (kromě usnesení o zahájení trestního stíhání),
- usnesení soudu nebo prokurátora (pouze pokud tak stanoví zákon a rozhoduje se v prvním stupni),
- usnesení generálního státního zástupce o zajištění majetku.⁷⁸

Zde se objevuje zásadní odlišnost od českého trestního řádu, neboť v ČR je stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání hojně využívána.

Co se týče usnesení soudu nebo prokurátora, je možné je napadnout pouze za podmínek stanovených zákonem. Odkladný účinek má stížnost pouze tam, kde to jednoznačně stanovuje zákon. Okruh osob, který smí podat stížnost, je prakticky stejný jako v ČR. Konkrétně mezi tyto osoby patří: osoba, které se usnesení přímo týká, osoba, která dala k usnesení návrh nebo prokurátor, a to ve prospěch i neprospěch obviněného. Proti vůli obviněného může stížnost podat jeho zákonný zástupce, obhájce, orgán sociálně právní ochrany dětí, potažmo sociální kurátor.

⁷⁷ BĚLOHRADSKÁ, L. 2013. *Odvolací řízení*. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta právnická. Vedoucí práce: JUDr. Jindřich Fastner [online], [cit. 2022-01-24]. Dostupné z <<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/10188/1/Diplomova%20prace%20na%20tema%20Odvolaci%20rizeni.pdf>>.

⁷⁸ SLOVENSKO. Zákon č. 301 ze dne 24. května 2005, trestný poriadok. In: Sbíрка zákonů slovenské republiky. 2005, částka 130/2005. Dostupný také z WWW: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>>.

Důvody pro podání stížnosti mohou být následující:

- nesprávnost některého výroku usnesení,
- zřejmý rozpor výroku usnesení s jeho odůvodněním,
- nezákonnost řízení, které usnesení předcházelo.

Lhůta pro podání stížnosti činí **3 dny**, a to u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje. Nadřízený orgán přezkoumá správnost výroku i postupu, který usnesení předcházelo. Následně může stížnost zamítnout nebo odsouhlasit. Důvody pro zamítnutí stížnosti jsou:

- pokud není přípustná,
- byla podána opožděně nebo neoprávněnou osobou,
- osoba se jejího práva vzdala či jej vzala zpět,
- není odůvodněná.

Taktéž zde existuje institut tzv. autoremedury, na základě něhož, může stížnosti vyhovět sám orgán, proti jehož usnesení je stížnost uplatňována, a to tehdy, pokud se změna původního rozhodnutí nedotkne práv jiné strany trestního řízení.⁷⁹

Třetím řádným opravným prostředkem je dle § 355 tr. poriadku **odpor**. Tento opravný prostředek je podáván u soudu, který vydal trestní příkaz, a lhůta pro jeho podání je **osm dní** počínaje jeho doručením.

Pokud je podán proti trestnímu příkazu tento opravný prostředek, trestní příkaz se zruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení. Pokud se zruší trestní příkaz ve výroku o náhradě škody, odkáže soud poškozeného se svým nárokem na občanské soudní řízení.

7.2 Rakouská trestněprávní úprava

Rakouské trestní řízení má stejně jako české trestní řízení základy položené v inkvizičním procesu římsko – kanonickém. K prvním velkým kodifikačním trestního řízení došlo na rakouském území v roce 1768, prostřednictvím Tereziánského hrdelního řádu, dále pak roku 1788, kdy byl vydán Josefem II. tzv. Všeobecný řád kriminální. Události, ke kterým došlo během roku 1848 a 1849, pomohly k vítězství řízení

⁷⁹ BALÁŽ, P. *Základy trestného práva*. EUROUNION, 2006. s. 218.

„reformovaného“, jehož přijaté zásady jsou obsaženy v trestním řádu z roku 1850. Ten byl ale záhy zrušen, a nahradil jej trestní řád přijatý dne 23. května 1873.

Trestní řád č. 119/1873 ř. z., přinesl zpět zásady zákona z roku 1850 (zásada obžalovací, jednání ústní a veřejné, volné hodnocení důkazů apod.).⁸⁰ V současné době je v Rakousku platný trestní řád č. 361/1975 ř. z., ve znění pozdějších předpisů.

7.2.1 Úprava řádných opravných prostředků v Rakousku

Rakouský trestní řád neboli Strafprozessordnung (StPO) rozlišuje dva druhy řádných opravných prostředků. Jsou jimi **odvolání a zmateční stížnost**. Institut odvolání je upraven v § 280–296 StPO. Proti rozsudkům soudu prvního stupně je též povoleno podání zmateční stížnosti, která je upravena ve stejných ustanoveních jako odvolání, tedy § 280–296 StPO. Odvolání, stejně jako zmateční stížnost, je podáváno u zemského soudu („Landesgerichte“), který odpovídá úrovni českého krajského soudu.⁸¹

Odvolání lze podat proti výroku o vině a trestu, a proti výroku o soukromoprávních nárocích (§ 283 StPO). To představuje rozdíl oproti české právní úpravě. Okruh osob oprávněných podat odvolání je v Rakousku poměrně široký. Těmito osobami jmenovitě jsou: **obžalovaný**, jenž může podat odvolání ve svůj prospěch, **manžel, opatrovník, prokurátor a příbuzní v linii** sestupné i vzestupné. V neprospěch obžalovaného může odvolání podat pouze **prokurátor, soukromý žalobce** a jeho **dědicové**.⁸²

Lhůta pro podání odvolání v Rakousku činí **tři dny** po vyhlášení rozsudku soudem prvního stupně. Podané odvolání má odkladný účinek, a stěžovatel má právo do čtyř týdnů od podání odvolání předložit soudu vyjádření k důvodům svého odvolání. Odvolání lze podat formou písemnou nebo ústní, přičemž obsahem musí být prohlášení, že se obžalovaný cítí být poškozen výrokem o vině a trestu nebo o soukromoprávních nárocích. Řízení o odvolání je předmětem §294- 296a StPO. O podaném odvolání soud rozhodne buď ve veřejném, nebo neveřejném zasedání. Zemský soud může v neveřejném zasedání

⁸⁰ STORCH, F. *Řízení trestní rakouské*. I. a II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. s. 40–41.

⁸¹ SEILER, S. *Strafprozessrecht*. Facultas Verlags- und Buchhandels AG, 2020. s. 258.

⁸² RAKOUSKO. Zákon č. 631 ze dne 30. prosince 1975, Strafprozessordnung. In: Spolkový právní reformační systém (Rechtsinformationssystem des Bundes). Dostupný také z WWW: <<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002326>>.

odvolání odmítnout z důvodu jeho opožděného podání, pokud bylo podáno neoprávněnou osobou, nebo neobsahuje-li zmíněné prohlášení.⁸³

I v Rakousku je uplatňován, stejně jako v ČR a na Slovensku, princip *beneficium cohaesionis* a zásada zákazu *reformationis in peius*.

Odvolání je v rakouském trestním řízení možné spojit se zmateční stížností. Zmateční stížnost lze uplatnit ve stejné lhůtě, tedy **třídenní**. Další podmínky týkající se osob oprávněných podat odvolání, a jiných náležitostí se shodují s odvoláním.

7.3 Shrnutí

Závěrem kapitoly, jejímž smyslem bylo vzájemné porovnání zákonných podmínek, za nichž lze uplatnit řádné opravné prostředky v trestním řízení, lze konstatovat, že právní úprava platná ve zkoumaných zemích (České, Slovenské a Rakouské republice), si je značně podobná.

Výčet řádných opravných prostředků uvedených v rámci slovenské právní úpravy se shoduje s českou. Jsou jimi konkrétně odvolání, stížnost a odpor. Jinak je tomu v rakouské právní úpravě, kde se lze setkat s odvoláním a zmateční stížností. Oba opravné prostředky lze uplatnit proti rozhodnutí soudu 1. stupně. Opravné řízení ve všech třech zkoumaných státech je ovládáno podobnými principy, včetně *beneficium cohaesionis* a zákazu *reformationis in peius*.

Zásadní rozdíl lze zaznamenat ve lhůtách pro podání odvolání. V Česku činí tato lhůta osm dní od doručení opisu rozsudku (§248 odst. 1 trestního řádu), na Slovensku je tato lhůta znatelně delší, a to patnáct dnů od oznámení rozsudku oprávněným osobám (§309 odst. 1 tr. poriadku), a v Rakousku je tato lhůta naopak nejkratší, činí tři dny od vyhlášení rozsudku (§284 StPO).

V principech opravného řízení lze zásadní odlišnosti spatřit zejména u principu revizního a apelace s kasací. V ČR byl princip revizní na základě novely trestního řádu z roku 2001 potlačen, a byl zaveden princip vázanosti soudu rozsahem podaného

⁸³ RAKOUSKO. Zákon č. 631 ze dne 30. prosince 1975, Strafprozessordnung. In: Spolkový právní reformační systém (Rechtsinformationssystem des Bundes). Dostupný také z WWW: <<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002326>>.

odvolání. Na Slovensku se tento princip ve větší míře zachoval ve své původní podobě. Naopak v Rakousku je tento princip v případě odvolání taktéž potlačován.

Změna v principu apelačním a kasačním byla v ČR zavedena opět po novele z roku 2001, aktuálně je uplatňován princip apelační s prvky kasace. Právní úprava na Slovensku je postavena na opačném principu, uplatňuje se tak kasační princip s prvky apelace. Rakouský trestní řád připouští užití obou principů, jak kasace, tak i apelace.

Závěr

V bakalářské práci se autorka blíže zaměřila především na charakteristiku zákonných podmínek pro použití řádných opravných prostředků využívaných v českém trestním řízení. Ačkoliv hlavní cíl práce spočívá v jednoznačném stanovení podmínek pro uplatnění jednotlivých řádných opravných prostředků, považovala autorka za důležité, vedle toho zabývat se trestním řízením jako celkem. Znalost průběhu trestního řízení je významná pro pochopení podstaty opravného řízení. V práci je věnován značný prostor jednotlivým principům opravného řízení, které se svým způsobem, ať již více či méně, uplatňují u všech řádných opravných prostředků.

Historický exkurz vývoje opravných prostředků na území České republiky má za účel poskytnout přehled ve vývoji trestněprávní úpravy týkající se opravných prostředků od jejich prvotního rozlišování na řádné opravné prostředky a mimořádné opravné prostředky, ke kterému došlo v roce 1850, až po jejich současnou podobu.

Vedlejším cílem práce bylo zjištění dílčích odlišností u zahraničních právních úprav týkajících se řádných opravných prostředků ve vybraných zemích, oproti české trestněprávní úpravě, a případně návrhy de lege ferenda. Tato část práce byla zaměřena na sledování rozdílů týkajících se výčtu jednotlivých řádných opravných prostředků, okruhu oprávněných osob, zákonných lhůt pro podání řádného opravného prostředku a možnosti rozhodování o řádných opravných prostředcích. Závěrem této kapitoly je shrnutí rozdílů obou úprav.

Na základě zjištěných informací a poznatků lze konstatovat, že lhůty pro podání řádných opravných prostředků jsou si ve všech zkoumaných státech velice podobné. Slovenská trestněprávní úprava rozlišuje tři řádné opravné prostředky- odvolání, odpor, stížnost, kdežto rakouská trestněprávní úprava rozeznává pouze dva řádné opravné prostředky- odvolání a zmateční stížnost. Zásadní rozdíl lze spatřovat u odvolání, kdy v České republice je lhůta pro jeho podání 8 dní, na Slovensku 15 dní a v Rakousku pouhé 3 dny, přičemž Rakousko má v trestním řádu ještě lhůtu 14 dnů na doplnění důvodů odvolání.

Při zpracování komparativní části se autorka konkrétně zajímala o to, zdali státy, které jsou v této části rozpracovávány, disponují podobnou úpravou zákonů, co se řádných opravných prostředků týče. Zde si kladla si otázku de lege ferenda, zdali by

nebylo potřebné a aktuální, uvažovat v České republice o rekonstrukci, nebo alespoň o novelizaci současného trestního řádu, který vychází z trestního řádu z roku 1961. Analýzou těchto trestních řádů okolních zemí by mohla být získána potřebná inspirace.

Za zásadní považuje autorka práce zvážení prodloužení lhůty pro podání řádného opravného prostředku stížnosti. Lhůta současných 3 dnů je i podle názoru některých právních autorit nedostačující, již z hlediska potřeby důkladného seznámení se s podklady pro její podání. V praxi se běžně uplatňuje tzv. blanketní stížnost (bez odůvodnění), která se odůvodní až následně. Stížnost je v české praxi nejčastěji uplatňovaným opravným prostředkem, a z hlediska právní precizace by se tento úzus z praxe mohl vyřešit přesnější trestněprávní úpravou.

Autorka se domnívá, že hlavní cíle, které byly stanoveny v úvodu, jsou naplněny.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BALÁŽ, P. *Základy trestného práva*. Bratislava: Eurounion, 2006. 258 s. ISBN 80-88984-90-4.
2. CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008. 824 s. ISBN 978-80-7357-348-5.
3. FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. 952 s. ISBN 978-80-7598-306-0.
4. FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8. ISBN 978-80-7502-302-5.
5. JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: Leges, 2018. 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3.
6. JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vyd. Praha: Leges, 2016. 1280 s. ISBN 978-80-7502-106-9.
7. JELÍNEK, J., ŘÍHA, J., SOVÁK, Z., *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. vyd. Praha: Leges, 2018. 560 s.
8. NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 458 s. ISBN 978-80-7380-677-4.
9. NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J., *Trestní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 416 s. ISBN 978-80-7380-237-0.
10. SEILER, S. *Strafprozessrecht*. 18. vyd. Vídeň: Facultas Verlags- und Buchhandels AG, 2020. 339 s. ISBN: 978-3-7089-1912-6.
11. SCHELLE, K., *Vývoj trestního řízení*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012. 100 s. ISBN 978-80-7418-139-9.
12. STORCH, F. *Řízení trestní rakouské*. I. a II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 396 s. ISBN 978-80-7357-651-6.
13. ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-249-7.
14. ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád I. §1 až 156. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 1920 s. ISBN 978-80-7400-465-0.

15. ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní řád II. §157 až 314. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 1844 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
16. ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4.
17. ŠÁMAL, P., *Trestní řád – komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře. 4720 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
18. VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V., *České právní dějiny*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 694 s. ISBN 978-80-7380-257-8.

Elektronické zdroje

1. BĚLOHRADSKÁ, L., *Odvolací řízení* [online]. Plzeň, 2013. [cit. 2022-01-24]. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta právnická. Vedoucí práce: JUDr. Jindřich Fastner. Dostupné z WWW. <<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/10188/1/Diplomova%20prace%20na%20tema%20Odvolaci%20rizeni.pdf>>.
2. *Epravo* [online]. [cit. 2022-03-09]. Dostupné z WWW. <<https://www.epravo.cz/top/clanky/>>.
3. *Iurium wiki* [online]. PLŠEK, M., 08. 04. 2020. [cit. 2022-01-27]. Dostupné z WWW. <https://wiki.iurium.cz/w/Pr%C3%A1vn%C3%AD_moc>.
4. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. © 2021. [cit. 2021-12-01]. Dostupné z WWW: <<https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rozeni/co-je-to-trestni-rozeni/>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řádu. In: *Zákony pro lidi. cz* [online] Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.
2. ČESKO. Zákon č. 85 ze dne 13. března 1996 o advokacii. In: *Zákony pro lidi. cz* [online] Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-85>>.
3. SLOVENSKO. Zákon č. 301 ze dne 24. května 2005, trestný poriadok. In: *Sbírka zákonů slovenské republiky*. 2005, částka 130/2005. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>>.

4. RAKOUSKO. Zákon č. 631 ze dne 30. prosince 1975, Strafprozessordnung. In: Spolkový právní reformační systém (Rechtsinformationssystem des Bundes). Dostupné také z WWW: <<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002326>>.

Ostatní zdroje

1. PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A. *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu*. Bulletin advokacie, 2005. č. 3. 83 s. ISSN 1210-6348.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1 Komparace řádných opravných prostředků v ČR

s. 43